

Mehmet AYDIN
Şehitkamil Kaymakamı

Gaziantep'te Bir Sosyal Hizmet Modeli:

Sosyal Araştırma, Danışma ve Müdahale Merkezi

(S A D M E R)

İlksöz

Sosyal hayatta, insanın ve toplumun oluşmasında var olan temel değerler içerisinde olumsuz öğelerin hiç olmaması istenilir. Eğer bu mümkün olmazsa olumsuzlukların en aza indirgenmesi gerekir. Başka bir deyişle toplumsal yaşamda ortaya çıkan boşlukların olumlu sosyal faaliyetlerle doldurulması önemlidir. Bu bağlamda biz kamu idarecilerine de düşen toplumsal boşlukların oluşmamasına çalışmak (ki bu açıdan ne çok ihmalimiz var) ve olanların da pozitif faaliyetlerle gidermektir. Bu açıdan bakıldığında; anayasamızın ilkeler bölümünde belirtilen sosyal devlet olgusunun özellikle son yıllarda giderek önem kazanması da bu boşluğun daha çok ortadan kaldırılması çabalarıdır.

İlçemiz Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, diğer tüm vakıflar gibi mevzuatta verilen görevleri yerine getirmektedir. Ama aynı zamanda yukarıda belirtilen duyarlılık gereği; başta şiddet ve terör olmak üzere cahiliyet ve acziyet gibi diğer

toplumsal olguların oluşturduğu yaraları da ortadan kaldırmak, hiç değilse minimuma indirmek için bu alanda ilgili kurumlarla birlikte kendine düşen sorumlulukları da üstlenmiştir. Bu değerlendirme sonucunda ise; asıl görevimiz olan bireylerin ve toplumun yoksulluk düzeyinin azaltılması yanında, şimdilik ilk planda üç dezavantajlı grup seçilerek, bu kişilere yardım hizmet olarak da verilmeye başlanmıştır. Bunlar: ilki bireysel ya da grupsal şiddet uygulayıcıların kadın ve çocuklarımız ile toplumumuz üzerindeki olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması; ikincisi, okula gitmeyen ve ya gönderilmeyen çocukların okullaştırılması; üçüncüsü ise aklen ve bedenen kendilerine yetmeyenlere aynı ve nakdi yardım yapılması yanında hizmet olarak da yardım verilmesidir.

Sonuç olarak: sosyal hayat boşluk kabul etmez. Üstelik gelişen ve değişen dünyada hizmet standartlarının yükselmesi gerekliliği de ortadadır. Bu değişimi sağlayabilmenin yegâne yolu da her başarıda olduğu gibi ilgili herkesin katkı yaptığı

sosyal projelerden geçmektedir. Var olan boşluklardan biride kurumsal "hizmet yardımı" çeşitliliğinin yeterli olmamasıdır. İşte SADMER de bu boşluklardan birini daha doldurma modelidir. Ortaya koyduğumuz bu sorumluluk ile hem birey hem de kurum olarak sorunların en kısa sürede daha kolay üstesinden gelinebileceği kanaatindeyiz.

SADMER Nedir?

SOSYAL ARAŞTIRMA DANIŞMA VE MÜDAHALE MERKEZİ (SADMER), Gaziantep ili Şehitkâmil İlçesi Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı bünyesinde kurulan ve daha sonra SODES kapsamına alınan dezavantajlı toplumsal gruplara hizmet veren bir birimdir. Bu gruplar; şiddete uğramış kadınlar, istismar edilen ve okula gönderilmeyen çocuklar ile kimsesiz, yaşlı ve bakıma muhtaç kişilerdir. Şehitkâmil ilçesinde yaşayan söz konusu gruplara yardım; tespit edilen ihtiyaçlar doğrultusunda "hizmet" olarak da verilmektedir.

SADMER biriminde çeşitli meslek-

lerden personeller hizmet vermektedir. Akademik Danışman, Eğitimci Koordinatör, Sosyolog, Psikiyatrist ve Hukuk Danışmanı kurumda görev yapmaktadır. SADMER çok bileşenle bütünleşmiş bir sosyal hizmet projesidir. Şehitkâmil Kaymakamlığı, Gaziantep Üniversitesi, Valilik (Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Valilik SODES birimi bu projenin ana bileşenleridir. Bunları yanında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ile Şehitkâmil Belediyesi, Devlet Hastanesi, Emniyet Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü, Baro ve sivil toplum örgütleri bu uygulamada birlikte hareket etmektedirler.

SADMER'i diğer klasik sosyal hizmet kurumlarından ayıran bazı özellikler;

- Tespit edilen vakalara anında müdahale edilmesi ve sonuna kadar takip edilmesi,
- İlgili kurumlarla proaktif işbirliği içinde en makul çözümün bulunması,
- Farklı branşlardaki profesyonel insanlarla vakalara etkin çözüm bulunması,
- İlgili kamu kurumlarına yönlendirmeler yapılmasının yanında, aynı zamanda müdahale de edilebilmesi,
- Müdahalenin sonuçlanmasıyla birlikte takip sisteminin kurularak devamlılığın sağlanması,
- Nüfusa kayıt, resmi nikâh gibi resmi kayıtlarının yaptırılmasının sağlanması,
- Özürlü, evde bakım ve yaşlılık aylığı ile ilgili resmi işlemlerin takip edilmesi,
- İş-kur, Halk eğitim kursları, meslek edindirme kursları, açık lise ve YSÖP yönlendirmelerinin yapılması,

- Daha önce okula hiç kaydı olmayan ve ya kaydı olup da okula devam et(tiril)meyen çocukların okula devamının sağlanması,

- Çaresizlerin akraba ilişkilerinin kontrol edilmesi,

- Çaresizlerin ilgili kurumlarla buluşturmanın sağlanması,

- Çaresizlere vücut ve ev temizliği hizmetinin sunulması,

- Çaresizlerin sağlık yönünden evde bakımdan yararlandırılması,

- Gaziantep Üniversitesi toplumsal duyarlılık gönüllüsü öğrencilerin, hedef gruplarla buluşturulması,

- Hedef gruplara ve yakınlarına sosyal yaşam standartlarının yükseltilmesi için eğitim verilmesi,

- Kadın sığınma evi, huzurevi, çocuk yurtları ve yuvaları ile rehabilitasyon merkezlerine yerleştirmesidir.

İlk önce SADMER'e başvurusu alınan kişiler için bünyemizdeki uzmanlar tarafından 'sosyal inceleme raporu' hazırlanmaktadır. Bu rapor doğrultusunda vakalara müdahale edilmekte ve takibi yapılmaktadır. Şimdilik üç ana hedef gruba hizmet verilmektedir.

1. Şiddet Mağduru ve İstismar Edilen Kadınlar

Toplumumuzda kadına yönelik şiddet giderek yaygınlaşmaktadır. TÜİK verilerine göre Türkiye'de kadına yönelik şiddet oranı % 41,9'dür. Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre, Türkiye'de 2002 yılında 66 kadın, 2007 yılında ise 1011 kadın kocası, babası, kardeşi vb tarafından öldürülmüştür.

Yoksul hanelerde yaşayan kadınların neredeyse yarısı çeşitli nedenlerden dolayı fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddete maruz kalmaktadır. Her ne kadar eğitimsiz kadın-

ların şiddete maruz kalma oranı eğitilmiş kadınlardan daha yüksek görünüyorsa da, lise ve üzeri eğitim alan kadınlardan şiddet görenlerin (% 28) oranı da azımsanmayacak seviyededir. Araştırmalarda dikkat çeken bir husus da Türkiye'de şiddete maruz kalmış kadınların üçte biri yaşamına son vermeyi düşünmektedir.

Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesinde yaptığımız araştırma da kadının şiddet sarmalında olduğunu açıkça göstermektedir. 890 kadınla yapılan anket çalışmasında kadınların % 29,2'si okuyazar değilken; % 28,6'sı ise hiçbir sağlık güvencesi kapsamında bulunmamaktadır. Görücü usulüyle evlenen kadınların oranı % 81 iken; 14-17 yaş dilimi içinde evlenen kadınların oranı % 33,4'dür. Bu veriler kadınların sosyal ve ekonomik açıdan olumsuz koşullar içinde yaşadıklarını göstermektedir.

SADMER yukarıdaki sebeplerden dolayı şiddet ve istismara uğramış kadınlara hizmet götürmeyi öncelikli amaç edinmiştir. Şiddet ve istismara uğrayan kadınlara yönelik çalışmalar da kendi içinde farklılaşmaktadır. Sosyal inceleme, danışma ve müdahale şeklinde bir çalışma yöntemi benimsenmektedir.

Kadın vakalara erişim çeşitli yollardan yapılmaktadır. Adliye ve polise başvurular, hastane acil servisleri, muhtarlıklar, sokak taramaları, ücretsiz telefon hattı ve resmi görevliler ile duyarlı kimselerin ihbarları bu yollardan birkaçıdır. Mobil ekip yoluyla kadın grubunda yer alan uzmanlar görüşme yapmaya çalışmakta ve bu konuda esnek davranmaktadır. Kadın şiddete maruz kalmış ve evden kaçmak zorunda kalmış ise kurumumuz sosyolog, psikolog ve avukatları seri biçimde vakaya ulaşmakta ve anında müda-

hale etmektedir. Müdahale şu şekilde gerçekleştirilmektedir;

- Başvuru yapan kadın eşinden şikâyetçi ise; kurum avukatlarımızda gerekli hukuksal danışmanlık desteği almaktadır.
- Töre veya namus meselesi nedeniyle şiddete uğramış bir vaka ise; öncelikle kadının can güvenliği sağlanmaya çalışılmakta, ardından İl Sosyal Hizmetlerle koordineli olarak uzmanların öneri ve teklifleri doğrultusunda ihtiyacı karşılanmaktadır. Gerekli hallerde kadının ailesi veya yakın çevresiyle diyaloga girilmekte sorunun çözümünde tüm ilgililerle iletişim ve işbirliğine girilmektedir.
- Fiziksel ve cinsel istismara uğramış kadın için yasal işlemlerin başlatılmasında hukuki destek verilmekte, yönlendirme yapılmaktadır. Bu aşamada maddi ihtiyacı da giderilmektedir.
- Yukarıda sözü edilen kadınların kadın sığınma evi şartları dışındaki ya da sonrası barınmaları sağlanmaktadır.
- Kadın psikolojik sorunlara sahipse, psikiyatri desteği verilmektedir. Periyodik terapilerle sorunu çözülmektedir.
- Mağdur kadınlara verilen bu hizmet desteği yanında nakdi ya da aynı yardımlara ihtiyacı varsa Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla bu yardımlar da karşılanmaktadır. İş yapma becerisi kazandırılmakta ve işe yerleştirmelerinde yardımcı olunmaktadır.

SADMER, kadını öncelikle aile bütünlüğü içinde tutacak çözümlere yönelmektedir. Bu yüzden salt kadın odaklı çözümlerden ziyade kadın ve erkeği birlikte gözetecek bir arada tutacak çözümleri gerçekçi bulmaktadır. Bu nedenle şiddet fa-

ili olarak erkeğe yönelik psikolojik danışmanlık hizmetinin verilmesi de SADMER'in çalışmaları arasındadır. Amaç aile bütünlüğünün korunması yoluyla soruna çare üretebilmektir.

SADMER verdiği bu hizmet yanında ayrıca tanıtım toplantıları yapmak ve halkı bilgilendirmek amacı ile uzman gönüllülerin katıldığı periyodik seminerler de düzenlemektedir. "Aile İçi İletişim; Sağlıklı aile Planlaması; Aile içi Şiddet ve İstismar; Kadın Hakları, Depresyon, Bağımlılık, korkular, stres gibi psikolojik problemler; Çocuk İstismarı" konusunda yapılan toplantılar iki yönden önem arz etmekte, hem farkındalığı sağlamakta hem de SADMER'in tanıtımını/görünürlüğünü kolaylaştırmaktadır.

2. ihmal ve istismar Edilen Çocuklar

SADMER'in ikinci ana hedef kitlesi 'ihmal edilen ve istismara uğrayan çocuk'lardır. Bu çocuk grubu acilen müdahaleyi gerekli kılan kırılgan bir gruptur. Çeşitli nedenlerden dolayı zorunlu eğitim sürecini başlatmayan ya da okul kaydı bulunup da çeşitli sebeplerle okula devam etmeyen, suç ve şiddet olaylarına karışan, madde kullanan vb. çocuklar SADMER çocuk grubunun ilgi alanına girmektedir.

Yoksulluk, yoksunluk ve eğitimsizlik sosyo - ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarına ilgisiz kalmasına sebebiyet vermektedir. Bu ilgisizliğe çocukların verdiği tepki okuldaki soğuma/uzaklaşma, içine kapanma, madde kullanma, suç ve şiddet olaylarına karışma şeklinde gerçekleşmektedir.

Okul çağında olmasına rağmen okula hiç gitmemiş ya da zorunlu eğitim süreci içerisinde eğitimini yarıda bırakmış olan çocuklar yukarıda bahsi geçen çatışmalı aile

ortamlarının sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu çocukların tekrar okul sistemi içine alınması, nüfus cüzdanı olmayan çocuklara nüfus cüzdanının çıkarılması, okula uyumlarının sağlanması ve bu konuda ailelerine gerekli her türlü desteğin verilmesin de Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YSÖP) görevlileri ile birlikte SADMER çok ciddi görev üstlenmektedir.

Sokakta çalışan/çalıştırılan çocuklar ile özellikle madde kullanma alışkanlığına sahip çocuk ve gençlerin tespit edilmesi, tedaviye yönelik yönlendirmenin yapılması SADMER çocuk grubunun görev tanımı içindedir. Çünkü bu çocuklar okula devam etmediği gibi sırf madde kullandığı ve sokakta yaşadığı için ailesi ve çevresi tarafından ihmal edilip istismara uğramaktadır. Bu durumda çocuklar toplumdan dışlanmakta ve yabancılaşmaktadır. Dolayısıyla SADMER madde bağımlısı çocuk ve ergenlerin okula devamının sağlanması, meslek edindirilmesi ve bu yolla topluma kazandırılması konusunda danışmanlık hizmeti ile birlikte her türlü hizmet ve yardım vermektedir.

3. Kimsesiz, Yaşlı, Bakıma Muhtaç Ve Çaresiz İnsanlar

Kimsesiz, yaşlı, çaresiz ve bakıma muhtaç kimseler SADMER'in hizmet verdiği üçüncü dezavantajlı toplumsal grubu oluşturmaktadır. Yaşlılık olgusu, gelecekte Türkiye'nin en ciddi toplumsal sorunlarından birisi olmaya adaydır. Nüfusun demografik yapısında yaşanan köklü değişim yaşlı nüfusun oranını yükseltmektedir. Uzun erimli projeksiyon yapıldığında, Türkiye'de yaşlı nüfusa yönelik çalışmalar henüz istenilen düzeyde değildir. Geleneksel aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş ve hatta bireysel yaşamların da oldukça arttığı günümüzde: eğer bu kesime yönelik verilecek sosyal

hizmetin ulusal sosyal politikanın içine dâhil edilmemesi durumunda ilerde çok ciddi sorunlarla karşılaşacağı aşikârdır. Nüfusumuz yaşlanmakta, yalnızlaşmakta ve ivedilikle sosyal politikanın üretilmesini zorunlu kılmaktadır.

SADMER, SYDV aracılığıyla yaşlı, bakıma muhtaç ve kendine yetmez çaresiz insanlara nakdi ya da aynı yardım yanında “hizmet” yardımı da sunmaktadır. SADMER uzmanlarınca belirlenmiş kriterler ışında kimsesiz, yaşlı ve bakıma muhtaç kimselerin, 2022 özürölülük ve yaşlılık maaşının çıkarılması; yatalak durumda olan vatandaşların yakınlarına bakım aylığı çıkarılmasına yönelik danışmanlık ve yönlendirme hizmeti verilmektedir. Bunlardan aklen ve bedenen kendine yetmez kimsesizlerin işini bizzat yapılmasını sağlamaktadır. Denebilir ki en önemli farkımız da budur

Kimliği veya yeşil kartı olmayan kimsesizlere bu kartların sağlanması konusunda yardımcı olmaktadır. Yerinde yapılan sosyal incelemeler sonucunda elverişsiz ve sağlığa uygun olmayan koşullarda yaşayan insanların ev temizliği, kişisel bakımı gibi özel ihtiyaçları da yine SADMER tarafından tutulan görevlilerce karşılanmaktadır. Hasta ve yatalak olan yaşlılar, SADMER’in özel (asansörlü) aracıyla hastaneye götürerek tetkikleri yapılmakta ve bunların kontrolleri belli aralıklarla Şehitkâmil Devlet Hastanesiyle yaptığı protokol gereği ortak çalışarak evlerine gidilerek evde hizmet yapılmaktadır. Bu hizmeti ilçemizde SADMER başlattıktan sonra Sağlık Bakanlığının emri ile diğer hastaneler de bir yıl sonra “evde hizmet” hizmetini vermeye başlamıştır. Bu da SADMER’ in yaptığı hizmetlerden birinin bir boşluğu doldurduktan sonra kurumsallaşmasına iyi bir örnektir.

Ülkemizde olduğu gibi ilçemizde de madde bağımlılığı da giderek artmaktadır. Madde bağımlısı çocuk verilen danışmanlık ve yönlendirme hizmeti yetişkin bağımlılara da verilmektedir. Yine ülkemizde olduğu gibi Gaziantep’te de yetişkin madde bağımlılarına yönelik rehabilitasyon hizmetlerinde ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Her ne kadar AMATEM soruna yönelik katkı sağlıyorsa da sadece bu kurumun verdiği hizmetle sorun tam olarak çözülememektedir. Madde bağımlılığının kuşkusuz aile içi iletişim ve şiddeti de tetiklediği bilinmektedir. Bu nedenle ilimizde yeterli ve tam kapasite çalışan rehabilitasyon kurumlarının bulunmaması madde bağımlılarına yönelik mobil hizmeti kaçınılmaz kılmaktadır. SADMER bu hizmeti de yerine getirmektedir. Adana ve Kayseri gibi AMATEM’i daha iyi hizmet verebilen illere hastalarımızın yönlendirme yatış ve takip işleri kurumumuz personelleri tarafından yapılmaktadır. Yakınlarına da gerekli nakdi ve aynı yardım verilmektedir. Bu bağımlıların takibi de itina ile yapılmaktadır.

Yaşlı nüfusa verilen hizmet salt nakdi ve aynı yardımla da kalmamaktadır. Bu insanların yalnızlığını paylaşacak onlarla sohbet edecek insanlara ihtiyaçları var. Yalnızlık yaşlılarımızın en büyük korkusu ve sorunu olmaktadır. Gaziantep Üniversitesiyle yapılan protokole binaen Toplumsal Duyarlılık Projelerinde yer alan öğrenciler, SAMER’ de belirlenen çalışma grupları içinde gönüllü katkı sağlamaktadır. “Sadmer Gönüllüsü” olarak nitelendirilen öğrenciler hem çocuk grubunda hem de yaşlı grubunda ihtiyaç duyulan hizmeti vermektedir. Çocuklar gönüllü olarak haftanın belirli günlerinde yaşlıların evlerini ziyaret etmekte onlarla zaman geçirmekte sohbet ederek yalnızlığını paylaşmaktadır. Bu arada onların bazı hiz-

met ihtiyaçlarını da karşılamaktadırlar. Böylece gönüllü öğrencilerimiz için de öğretici bir fırsat doğmaktadır. Öğrenciler yaparak, yaşayarak öğrenmekte öğrendikleriyle içinde yaşadıkları topluma duyarlı hale gelmektedir.

“Kimsesizlerin kimsesi” olmayı hedefleyen SADMER, çocukları tarafından terk edilen ya da barınacak yeri bulunmayan vatandaşlara geçici de olsa bir yer sağlamaktadır. Evin tefrişatı kirası giderleri vb. SYDV tarafından yapılmaktadır. Eş zamanlı olarak da huzurevi, güçsüzler yurdu, sığınma evi vb. kurumlarla temas kurulmakta bürokratik prosedürler tamamlanarak vatandaşların bu kurumlara yerleşmeleri sağlanmaktadır.

SADMER nüfusu belli bir büyüklüğün üzerinde olan büyük ilçelerde ve il merkezlerinde uygulanma imkânı bulması gereken alternatif bir sosyal hizmet projesidir. Yoğun ve kontrolsüz göçle nüfusu 600 binin üzerine çıkan Şehitkâmil ilçesinde denenen bu proje somut ve ileriye dönük umut verici mesajlar içermektedir. Bu projenin Türkiye çapında kabul görmesi ve desteklenmesi uygulama açısından elzem görünmektedir. Özellikle sosyal hizmet alanında çalışan ve politika üreten resmi ve özel kurum/kuruluşların bu projeye verecekleri desteğin önemi büyüktür. Bilindiği gibi toplumsal sorunlar kendi bağlamında özgül karakter arz etmektedir. Bu sorunların çözümünde standart, sabit sosyal hizmet modelleri bulunmamaktadır. Bu aksaklıklar elbette ciddi boşluklar doğurmaktadır. SADMER odaklandığı üç temel dezavantajlı gruba yönelik verdiği hizmetle bu boşluğu doldurmaya çalışmaktadır. Kuşkusuz bu bir arayıştır, standart ve makro boyutlu değildir. Tartışmaya uygunlaştırmaya ve uygulanabilir kılınmaya ihtiyaç duymaktadır.

